

IZAZOVI KONVERZIJE KNJIŽNIČNOG SUSTAVA: STUDIJA SLUČAJA GRADSKE KNJIŽNICE I ČITAONICE VINKOVCI

Challenges in the Conversion of a Library System: A Case Study of the
Vinkovci City Library

Kristina Videković

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci

kristina@gkvk.hr

Klaudija Mandić

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci

klaudija.ladan@gmail.com

UDK / UDC **027.022:004](497.544Vinkovci)**

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/ Received: 21.02.2025.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

509

Sažetak

Cilj. Cilj je rada analizirati izazove konverzije knjižničnog sustava u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci prilikom prelaska iz sustava CROLIST u sustav ZaKi. Poseban fokus stavljen je na proces reklasifikacije, resignacije i reorganizacije knjižničnog fonda, kao i na implementaciju novih tehnologija u kontekstu suvremenog knjižničnog poslovanja. Ovaj rad također nastoji prikazati utjecaj ovih promjena na učinkovitost rada Knjižnice i kvalitetu usluge za korisnike.

Pristup/metodologija/dizajn. Ovaj rad koristi metodologiju studije slučaja kako bi analizirao proces konverzije knjižničnog sustava u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci. Studija slučaja omogućava detaljno razumijevanje specifičnih izazova i rješenja povezanih s reorganizacijom.

Rezultati. Provedena konverzija sustava rezultirala je: potpunom reklasifikacijom i resigniranjem knjižničnog fonda (više od 160.000 jedinica građe), poboljšanom organizacijom stručne literature putem jasnije definiranih klasifikacijskih oznaka, uvođenjem RFID sustava, čime je optimiziran proces zaduživanja i razduživanja građe te poboljšana sigurnost knjižničnog fonda, održivim prijelazom na novi sustav bez prekida rada Knjižnice, što je omogućilo kontinuitet pružanja usluga korisnicima te provođenjem izvanredne revizije knjižničnog fonda, čime je osigurana točnost podataka u knjižničnom katalogu.

Praktična primjena. Iskustva stečena u procesu konverzije mogu poslužiti kao model za druge knjižnice koje planiraju prijelaz na novi knjižnični sustav ili reorganizaciju fonda.

Originalnost/vrijednost. Ovaj rad predstavlja prvu sustavnu analizu konverzije knjižničnog sustava u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci. Također, istražuje izazove povezane s reorganizacijom signatura i klasifikacijskih oznaka, što može poslužiti kao referenca za slične procese u drugim knjižnicama.

Ključne riječi: knjižnični sustavi, konverzija knjižničnog sustava, RFID tehnologija, reorganizacija knjižničnog fonda

Summary

Purpose. The aim of this paper is to analyze the challenges of library system conversion at the Vinkovci City Library during the transition from the CROLIST system to the ZaKi system. Special emphasis is placed on the processes of reclassification, reassignment, and reorganization of the library collection, as well as the implementation of new technologies in the context of modern library operations. This paper also aims to present the impact of these changes on the efficiency of library operations and the quality of service provided to users.

Approach/Methodology/Design. This study employs a case study methodology to analyze the process of library system conversion at the Vinkovci City Library. The case study approach enables a detailed understanding of specific challenges and solutions related to the reorganization of the library collection.

Findings. The conversion process has resulted in: the complete reclassification and reassignment of the library collection (over 160,000 library items), improved organization of specialized literature through more clearly defined classification labels, the implementation of the RFID system, which has optimized the borrowing and returning processes and enhanced the security of the library collection, a sustainable transition to the new system without interrupting the library's operations, ensuring the continuity of services, and the execution of an extraordinary library collection audit, ensuring the accuracy of data in the library catalog.

Practical implications. The experiences gained during the conversion process can serve as a model for other libraries planning to transition to a new library system or reorganize their collections.

Originality/Value. This paper presents the first systematic analysis of the library system conversion at the Vinkovci City Library. It also explores the challenges related to the reorganization of classification labels and classification markings, which may serve as a reference for similar processes in other libraries.

Keywords: library systems, library system conversion, RFID technology, library collection reorganization

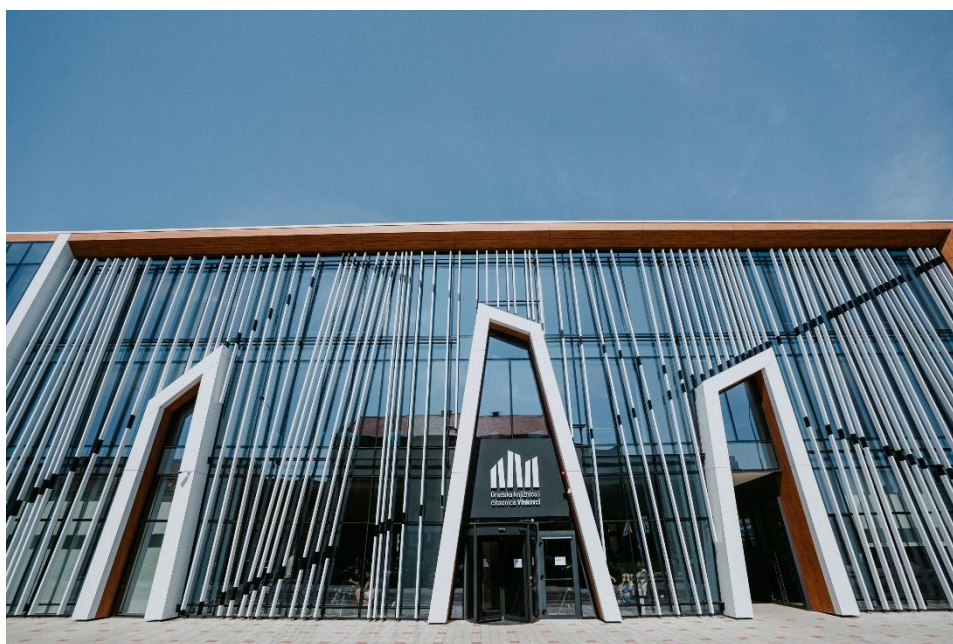
1. Uvod

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci u 2025. godini obilježava 150 godina od svog utemeljenja, naslanjajući se na tradiciju Vinkovačke čitaonice osnovane 1875. godine (Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci 2025). Tijekom svog dugogodišnjeg djelovanja Knjižnica se susretala s brojnim izazovima, kako u kontekstu knjižničnog poslovanja, tako i u promjenama lokacija kroz koje je prolazila. Od 1948. do 1991. godine Knjižnica je djelovala u sklopu Hrvatskog doma, na adresi Kralja Zvonimira 9. Tijekom Domovinskog rata, u noći sa 16. na 17. rujna 1991. godine, Knjižnica je potpuno uništena uslijed neprijateljskog granatiranja, čime je postala jedina narodna knjižnica u Republici Hrvatskoj koja je u ratnim razaranjima uništena do temelja. Nakon toga, više od trideset godina Knjižnica je djelovala u privremenom prostoru na adresi Gundulićeva 6. Zbog otpornosti i kontinuiranog djelovanja, unatoč izazovima, Knjižnica je simbolično prozvana „vinkovačkim feniksom“. Ova simbolika dodatno je naglašena 21. srpnja 2023. godine, kada je Knjižnica službeno otvorila novu zgradu na svojoj povijesnoj lokaciji u Ulici kralja Zvonimira 9. Nova, moderno opremljena zgrada (Slika 1.) površine 4.482 m² donosi nove organizacijske i tehnološke izazove, koji će biti detaljno analizirani u nastavku ovoga rada.

2. Nova zgrada – novi izazovi

Prostorni koncept nove zgrade Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci oblikovan je u skladu s knjižničarskim, arhitektonskim i dizajnerskim načelima, čime se nastoji potaknuti interakcija korisnikâ i nekorisnikâ s knjižničnim prostorom te omogućiti ostvarenje njihovih osobnih i intelektualnih potencijala. Prema Aparac-Jelušić i Faletar-Tanacković (2020), „način na koji se oblikuje prostor knjižnica zrcali društvene potrebe

za knjižničnim zbirkama i uslugama“, dok istovremeno takav „oblikovani knjižnični prostor strukturira odnose“ te ga korisnici mogu „mijenjati, ponovno oblikovati, prihvatiti i dati mu osjećaj korisnosti“. Prijelaz u novu zgradu i modernizacija knjižničnog sustava bili su složeni procesi koji su zahtijevali temeljitu pripremu i prilagodbu. Slični izazovi u implementaciji integriranih knjižničnih sustava analizirani su i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, gdje su ključni faktori uspjeha bili standardizacija postupaka i interoperabilnost sustava. (Marin i Pigac 2019) Kao što navodi Gutić Martinčić (2021), organizacijske promjene ovakvog opsega iziskuju pažljivo planiranje i primjenu strukturiranih metodoloških okvira kako bi se smanjio rizik od neuspjeha i osigurao kontinuitet poslovanja. Suvremene knjižnice suočavaju se s potrebom kontinuirane prilagodbe informacijskim tehnologijama i promjenama u korisničkim navikama, pri čemu inovativni pristupi i strategije mogu osigurati dugoročnu održivost knjižničnih usluga. (Sabolović-Krajina 2015) Do svibnja 2021. godine Knjižnica je koristila integrirani knjižnični sustav CROLIST, nakon čega je izvršen prijelaz na integrirani knjižnični sustav ZaKi. Ova promjena predstavljala je tehnički i organizacijski izazov jer je, uz prelazak na novi sustav, bilo nužno provesti rekatalogizaciju, reklasifikaciju i resigniranje cjelokupnog knjižničnog fonda, koji je u tom trenutku brojio gotovo 160.000 jedinica knjižnične građe.

Slika 1. Pročelje zgrade Knjižnice (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

Uz prostornu transformaciju, provedena je reorganizacija odjelâ i promjena njihovih naziva, čime se dodatno prilagodila struktura Knjižnice suvremenim potrebama korisnika. Kako ističe Sabolović-Krajina (2015), knjižnice koje uspješno implementiraju inovativne modele organizacije i digitalizacije mogu poboljšati svoju dostupnost, povećati broj korisnika te ojačati svoju ulogu u zajednici. U novoj Knjižnici djeluju: Informacijsko-posudbeni odjel, Dječji odjel – Dječja knjižnica mira, Odjel za mlade, Odjel književnosti, Znanstveni odjel, Multimedijalni odjel, Spomen-zbirka Ivana Vanje Radauša i Zavičajna zbirka *Cibaliana*. U odnosu na staru organizaciju, značajna je promjena ukidanje Posudbenog odjela za odrasle s čitaonicom dnevnog tiska te Studijskog odjela s čitaonicom, koji su u novom sustavu integrirani u postojeće odjele, posebno Odjel književnosti i Znanstveni odjel. Ova reorganizacija omogućila je precizniju kategorizaciju knjižnične građe, poboljšanu dostupnost fonda te bolje prilagođene prostore za različite kategorije korisnika. Kako bi se osigurao kontinuitet knjižničnih usluga tijekom ovog prijelaznog razdoblja, djelatnici su prošli specijalizirane edukacije za rad u novom sustavu, a organizirani su i timovi zaduženi za strukturiranje fonda. Unatoč opsegu posla, Knjižnica nije prekidala svoj rad, već su istovremeno provedene aktivnosti reorganizacije fonda i pružanja knjižničnih usluga korisnicima. (Slika 2.) U nastavku će rada detaljno biti prikazane promjene unutar pojedinih odjela, proces reklasifikacije i resignacije knjižničnog fonda, kao i prilagodbe prostora novim funkcijama i potrebama korisnika.

Slika 2. Selidba knjižnične građe (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

3. Resigniranje i reklasifikacija knjižničnog fonda

Prijelaz u novi knjižnični sustav ZaKi zahtijevao je potpuno resigniranje knjižničnog fonda, što je uključivalo izradu novog sustava signaturnih oznaka u skladu s kategorizacijskim i funkcionalnim potrebama korisnika. Takve promjene u knjižničnim sustavima mogu dovesti do nesuglasja između starog i novog modela katalogizacije, što je u skladu s problematikom prilagodbe informacijskih sustava opisanom u literaturi o metodologiji istraživačkog rada. (Čendo Metzinger i Toth 2020) Ove su promjene bile posebno značajne u segmentu dječje književnosti, stručne literature i književnih studija, pri čemu je izvršena detaljna reklasifikacija fonda.

U području dječje književnosti uvedene su dvije nove signaturne oznake, kako bi se bolje diferencirala građa:

S – Slikovnica za najmlađe (do 4 godine), čime je fond postao pregledniji za roditelje i odgajatelje i Nh – Hrvatska narodna književnost, čime je izdvojena iz opće narodne književnosti, koja je ranije bila označena samo kao N.

U području stručne literature reorganizacija signaturnih oznaka imala je za cilj preciznije kategoriziranje tematskih područja te povećanje dostupnosti i pretraživosti fonda. Primjerice: religijska literatura i mitologija: ranije objedinjene pod oznakom 2, sada su detaljno podijeljene i svaka je religija dobila svoju oznaku (26 – Židovstvo, 27 – Kršćanstvo, 28 – Islam...), dok je mitologija izdvojena pod oznakom 2-2; Pedagogija: ranije pod zajedničkom oznakom 37, sada je razdvojena na specifične obrazovne razine (373.2 – Predškolski odgoj i obrazovanje, 373.3 – Osnovna škola. Osnovna razina, 373.5 – Srednja škola, 378 – Visokoškolsko obrazovanje. Sveučilišta. Akademski studij). U Području medicine izdvojene su nove oznake za pojedina područja, primjerice 613.95 – Zdravlje i higijena djece, 616.31 – Stomatologija. Tehničke znanosti i inženjerstvo, koji su ranije bili pod oznakom 62, sada su podijeljeni u specifične kategorije poput 621 – Strojarsvo. Nuklearna tehnika. Elektrotehnika, 623 – Vojna tehnika, 625 – Građevinska tehnika kopnenog prometa itd. Područje umjetnosti također je doživjelo značajnu reorganizaciju signaturnih oznaka, čime su različite umjetničke discipline preciznije definirane. Na primjer, ranija nepraktična oznaka 73/76, koja je obuhvaćala kiparstvo i grafičke umjetnosti, sada je razdvojena na dvije zasebne oznake: 73 – Kiparstvo i 76 – Grafičke umjetnosti, dok je oznaka 79, koja je ranije objedinjavala različite oblike scenske i vizualne umjetnosti, sada razgraničena na specifične kategorije: 791 – Kinematografija. Filmska

umjetnost, 792 – Kazalište. Dramske izvedbe, 793 – Društvene zabave i razonoda. Umjetnost pokreta. Ples, 794 – Igre na ploči i stolne igre. Oznaka 796 – Sport, iako je postojala i u starom sustavu, sada je dosljedno primijenjena kako bi se izbjegla ranija praksa u kojoj je literatura o sportu često bila smještena pod oznaku 79. Područje povijesti također je reorganizirano kako bi se omogućilo preciznije pretraživanje građe prema geografskim i tematskim kriterijima. Ranije je pod oznakom 94 – Opća povijest bila izdvojena samo oznaka 94(497.5) – Povijest Hrvatske, dok su sve ostale nacionalne povijesti bile grupirane zajedno. Novi sustav signiranja sada omogućava detaljno označavanje povijesnih izvora prema pojedinim zemljama, primjerice: 94(439) – Povijest Mađarske, 94(4) – Povijest Europe i dr. Unutar Zavičajne zbirke *Cibaliana* ranije su se koristile tekstualne oznake za pojedina mjesta (npr. 908(497.113Hrtkovci)), dok je u novom sustavu uvedeno standardizirano označavanje UDK oznakama za regije, gradove i mjesta, primjerice 930.85(497.5-2) – Povijest civilizacije... hrvatskih gradova, 94(497.5-37) – Povijest hrvatskih mjesta i njihove okolice, 94(497.5-3) – Povijest većih jedinica unutar Hrvatske i sl.

Značajne su se promjene dogodile i području književnih studija i povijesti književnosti. Naime, ranije se cjelokupna književna kritika (osim hrvatske) nalazila pod oznakom 82.09, a cjelokupna povijest književnosti (osim hrvatske) pod oznakom 82(091), dok je nova organizacija omogućila dodjeljivanje zasebnih oznaka svakoj nacionalnoj književnosti (npr. 882.09 – Ruska književna kritika, 820(091) – Povijest engleske književnosti). Stručna literatura o književnosti sada je smještena uz primarnu književnu građu, kako bi se korisnicima omogućio cjelovit uvid u književno stvaralaštvo određene zemlje. Uz nove signaturne oznake, provedena je sveobuhvatna provjera UDK oznaka, pri čemu su mnoge iz starog sustava postale nevažeće u novom programu ZaKi te su uneseni novi klasifikacijski standardi prilagođeni međunarodnim smjernicama.

Kako bi se jasnije prikazale promjene u signaturnim oznakama, tablica iznad (Tablica 1.) prikazuje usporedbu ranijeg sustava korištenog u Gundulićevoj 6 i novog sustava implementiranog u Kralja Zvonimira 9.

Tablica 1. Oznake u starom i novom sustavu

Područje	Oznake u Gundulićevoj 6 (CROLIST)	Oznake u Kralja Zvonimira 9 (ZaKi)
Dječja književnost	M (sve slikovnice)	S (za najmlađe – do 4 godine) M (za djecu mlađe dobi – 4 do 8 godina)
Narodna književnost	N (opće)	N (opće) Nh (Hrvatska narodna književnost)
Religija i mitologija	2 (sve religije i mitologija)	26 (Židovstvo) 27 (Kršćanstvo)
Pedagogija	37 (sve)	373.2 (Predškolski odgoj i obrazovanje) 373.3 (Osnovna škola. Osnovna razina)
Medicina	61 (sve grane medicine)	613.95 (Zdravlje i higijena djece) 616.31 (Stomatologija)
Tehničke znanosti	62 (inženjerstvo i tehnika)	621 (Strojarstvo. Nuklearna tehnika. Elektrotehnika)
Područje	Oznake u Gundulićevoj 6 (CROLIST)	Oznake u Kralja Zvonimira 9 (ZaKi)
Poljoprivredne i biološke	63 (sve grane agronomije, šumarstva, poljodjelstva i	630 (Šumarstvo) 631 (Poljoprivreda)
Ekonomika kućanstva.	64 (sve)	641 (Hrana. Kuhanje. Pojedina jela) 646 (Odijevanje. Njega tijela)
Industrija i menadžment	65/69 (sve industrije, menadžment i ekonomija)	654 (Telekomunikacije i daljinsko upravljanje)
Umjetnost	73/76 (kiparstvo i grafika zajedno)	73 (Kiparstvo) 76 (Grafičke umjetnosti)
Rekreacija. Zabava. Igre.	79 (sve)	791 (Kinematografija. Filmska umjetnost) 792 (Kazalište. Dramske izvedbe)
Književna kritika i povijest	82.09 (opće), 82(091) (opće)	Specifične oznake za svaku književnost (npr. 882.09 – Ruska književna kritika,
Povijest	94 (Opća povijest), 94(497.5) (Povijest	Specifične oznake za države, kontinente (npr. 94(439) – Povijest Mađarske, 94(4)

Prijelaz na novi knjižnični sustav ZaKi donio je opsežne promjene u signaturnim oznakama na Odjelu književnosti, pri čemu je omogućena dosljednija i detaljnija primjena kategorizacije književnih djela prema jeziku i nacionalnoj pripadnosti. Kao rezultat toga, u sustavu ZaKi, uvedeno je više od 70 različitih signaturnih oznaka za pojedine nacionalne književnosti, što je znatno unaprijedilo preglednost i dostupnost knjižnične građe korisnicima. Primjerice, ranije se koristila oznaka 839 za sve skandinavske književnosti, dok je novi sustav omogućio njihovo preciznije razdvajanje, što se može vidjeti iz Tablice 2. Slična promjena provedena je i kod južnoslavenskih književnosti, koje su ranije bile objedinjene pod oznakom 886 – jedino je hrvatska književnost imala izdvojenu oznaku 886.2. Jedine književnosti koje nisu dobile zasebne signaturne oznake nalaze se pod

oznakom 89 – Ostale književnosti, a to su egipatsko-koptska književnost, esperantska književnost, gruzijska književnost i semitske književnosti, uključujući: akadsku, babilonsku, asirsku, maltešku... (osim arapske i hebrejske).

Tablica 2. Razdvajanje književnosti prema jeziku i nacionalnoj pripadnosti

Primjer 1:	Primjer 2:
Roman engleske književnosti preveden na hrvatski jezik: CROLIST: 821.111-31=163.42 ZaKi: 821.111-31	Roman engleske književnosti na engleskom jeziku: CROLIST: 821.111-31 ZaKi: 821.111-31=111

Prilikom prelaska na novi sustav, došlo je i do značajnih promjena u označavanju prevedene književnosti. U prethodnom sustavu CROLIST sva su književna djela prevedena na hrvatski jezik bila dodatno označena oznakom =163.42, dok se u sustavu ZaKi ta oznaka više ne koristi, već se podrazumijeva da je djelo na hrvatskom jeziku ako nije drugačije naznačeno.

Također, u CROLIST-u književna djela na stranim jezicima (koja nisu prijevodi) nisu imala oznaku za jezik, dok se u sustavu ZaKi ona sada obavezno dodaje.

Ove su promjene zahtijevale potpunu reklasifikaciju fonda književnosti, izuzev hrvatske književnosti, kako bi se osiguralo dosljedno i precizno označavanje književnih djela prema jeziku i izvornosti teksta. Uz navedene promjene, prijelaz na ZaKi omogućio je i uvođenje klasifikacije književnosti prema žanrovima, što ranije nije bilo praksa u sustavu CROLIST. Ova nadogradnja posebno je praktična korisnicima jer omogućava lakšu pretragu i selekciju literature.

Neke od novih klasifikacijskih oznaka za književne žanrove uključuju:

82-312.4 – Kriminalistički romani

82-311.6 – Povijesni i ratni romani

82-312.9 – *Fantasy* romani

Ista klasifikacija primijenjena je i na književnost Dječjeg odjela, uz dodatak oznake -93, čime se označava da je riječ o književnosti za djecu i mlade, na primjer:

82-93-312.4 – Književnost za djecu i mlade. Kriminalistički romani

Tablica 3. Razlike u signaturnim oznakama za prevedenu i izvornu književnost

Oznake u Gundulićevoj 6	Oznake u Kralja Zvonimira 9 (ZaKi)
839 (skandinavske književnosti)	839.3 – Nizozemska i flamanska književnost 839.59 – Islandska književnost 839.6 – Norveška književnost 839.7 – Švedska književnost 839.8 – Danska književnost
886 (južnoslavenske književnosti, osim hrvatske)	886(497.16) – Crnogorska književnost 886(497.6) – Bošnjačka književnost 886.1 – Srpska književnost 886.3 – Slovenska književnost 886.6 – Makedonska književnost 886.7 – Bugarska književnost
886.2 (hrvatska književnost)	886.2 (ostaje nepromijenjena)

3.1 Otvaranje novih odjela i reorganizacija postojećih

Uz spomenute promjene na Odjelu književnosti, proširenjem prostora omogućeno je otvaranje novih odjela, čime je Knjižnica dodatno prilagodila svoje usluge različitim dobnim skupinama i potrebama korisnika. Tako su u novoj Knjižnici otvoreni: Odjel za mlade (Slika 3.) i Multimedijalni odjel.

Signaturne oznake na Odjelu za mlade identične su onima na Znanstvenom odjelu i Odjelu književnosti. Klasifikacijske oznake također, uz napomenu da se, kada je riječ o klasifikaciji lijepe književnosti, dodaje i oznaka za književnost za djecu i mlade, a uz klasifikacijske se oznake za stručnu literaturu dodaje oznaka (02.053.6) kojom se označava literatura za mlade osobe, adolescente, tinejdžere.

Slika 3. Odjel za mlade (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

Slika 4. Multimedijalni odjel (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

Otvaranje Multimedijalnog odjela (Slika 4.) omogućilo je korisnicima pristup novim tehnologijama, ali je istovremeno knjižničarima donijelo brojne izazove u katalogizaciji i klasifikaciji novih vrsta knjižnične građe. Jedan od prvih koraka u proširenju fonda Multimedijalnog odjela bila je katalogizacija i klasifikacija digitalnih igara za Sony PlayStation 5. Ove igre nabavljaju se isključivo u *online* obliku, zbog čega su

katalogizirane kao elektronička građa – *online*. U klasifikaciji se primjenjuje i žanrovska podjela, čime je omogućena preciznija kategorizacija, na primjer:

- 795(0.034)A – Elektroničke igre. Računalne igre. Akcijske igre. Strojno čitljivi dokumenti
- 795(0.034)S – Elektroničke igre. Računalne igre. Sportske igre. Strojno čitljivi dokumenti
- 795(0.034)ST – Elektroničke igre. Računalne igre. Strateške igre. Strojno čitljivi dokumenti.

Shodno tome, prvi red signature nosi oznaku 795, drugi prva tri ili, po potrebi, više početnih slova naslova, dok za trećim redom još nije bilo potrebe jer zasad ovaj fond broji svega dvadesetak jedinica knjižnične građe.

Katalogizacija i klasifikacija igračaka i društvenih igara predstavljaju sastavni dio knjižničnog poslovanja, stoga je prelaskom na knjižnični sustav ZaKi ovo postalo praksom i u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci, čime se dodatno povećao knjižnični fond. Trenutno Knjižnica raspolaže s 338 jedinica građe ovoga tipa, pri čemu se koristi žanrovska klasifikacija, primjerice:

- IGR.D – Društvena igračka (npr. Pictionary, Čovječe ne ljuti se, Domino i dr.)
- IGR.I – Imitativna igračka (različite lutke, posuđe i dr.)
- IGR.O – Obrazovna igračka (Activity clock, Geografski globus i dr.)
- IGR.K – Konstrukcijska igračka (Lego kocke, različite *puzzle* i slagalice).

Signaturna oznaka u ovom fondu sastoji se od:

- prvog reda, koji odgovara klasifikacijskoj oznaci;
- drugog reda, u kojem se navode prva tri ili više početnih slova naslova i
- treći se red koristi rijetko, odnosno u slučajevima kada igračka ima autora, (pri čemu se u drugom redu nalaze početna slova prezimena autora, a u trećem početno slovo naziva igračke) ili kada postoji više igračaka iste vrste (npr. slagalice, provlačilice) pa je treći red potreban radi razlikovanja.

Ovakav pristup katalogizaciji igračaka u skladu je s međunarodnim standardima, prema kojima se igračke i društvene igre obrađuju prema Međunarodnom standardnom bibliografskom opisu (ISBD), a njihova se klasifikacija temelji na funkciji i dobi korisnika. (Blažeković 2024)

Još jedna novina u radu Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, uvedena s prijelazom na knjižnični sustav ZaKi, jest nabava eKnjiga. Za razliku od ostale građe, eKnjige se ne katalogiziraju zasebno, već se preuzimaju gotovi zapisi, kojima se dodjeljuju iste klasifikacijske oznake, kao i papirnatim knjigama, uz dodatak posebne oznake (0.034EPUB), koja označava EPUB digitalne dokumente. Trenutno fond eKnjiga broji 203 jedinice (392 MB), a daljnjom nabavom planira se povećati dostupnost digitalne građe korisnicima.

Također, važno je napomenuti da su u starom sustavu signaturne oznake na svim odjelima i za sve vrste knjižnične građe u drugom redu sadržavale samo prva tri slova prezimena autora ili naslova, dok je u trećem redu bila navedena samo prva oznaka. Dodavanjem većeg broja slova u signaturi, osigurano je da svaka jedinica građe ima jedinstvenu signaturnu oznaku, kako i nalažu pravila struke. Ovo je bio iznimno opsežan posao jer je velik dio knjižnične građe iziskivao resigniranje.

3.2 Izazov „sivih“ kataložnih zapisa

Jedan od najvećih problema s kojima se Knjižnica susrela tijekom konverzije sustava jest pojava tzv. „sivih“ kataložnih zapisa. Ovaj problem uočen je tijekom procesa rekatalogizacije, reklasifikacije i resigniranja knjižnične građe, pri čemu su se paralelno usklađivali i postojeći kataložni zapisi. Glavni izazov predstavlja činjenica da Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci posjeduje velik broj jedinica knjižnične građe koje postoje samo u njezinu fondu, zbog čega ne postoje ispravni zapisi u sustavu ZaKi na koje bi se „sivi“ zapisi mogli prevezati. To se ponajviše odnosi na građu u Zavičajnoj zbirci *Cibaliana* i Spomen-zbirci Ivana Vanje Radauša (Slika 5.). Budući da su ove zbirke dio zatvorenog fonda, njihovi rekatalogizacija, reklasifikacija i resigniranje nisu bili prioritet, već su se prvo obrađivale zbirke u otvorenom pristupu. Trenutno broj „sivih“ zapisa iznosi preko 12.000, a rješavanje ovog problema zahtijeva složeni postupak:

- kopiranje postojećih zapisa i izradu novih kataložnih zapisa;
- korigiranje i usklađivanje podataka u novim zapisima prema pravilima struke i
- prevezivanje starih zapisa na novonastale zapise.

Ovaj proces iziskuje znatnu količinu vremena, no djelatnici Knjižnice sustavno rade na njegovu rješavanju, zbog čega se broj „sivih“ zapisa svakodnevno smanjuje.

Slika 5. Spomen-zbirka Ivana Vanje Radauša (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

4. Implementacija RFID tehnologije u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci

Paralelno s procesom konverzije knjižničnog sustava i reorganizacije knjižničnog fonda, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci provela je implementaciju RFID (*Radio Frequency Identification*) tehnologije, čime je optimiziran rad Knjižnice i poboljšana zaštita knjižnične građe. RFID tehnologija u knjižnicama omogućava brže i preciznije upravljanje fondom, samostalno zaduživanje i razduživanje te bolju zaštitu knjižnične građe (Dai Yu 2011). Implementacija RFID-a u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci uključivala je sljedeće korake:

- lijepljenje RFID naljepnica na sve jedinice knjižne i neknjižne građe;
- postavljanje RFID čitača na Informacijsko-posudbenom odjelu, čime se omogućava brzo zaduživanje i razduživanje građe (Slika 6.);
- uvođenje RFID zaštitnih antena s 3D detekcijom, zvučnim i vizualnim alarmima za sprječavanje krađe;
- instalaciju jedinica za konverziju na odjelima, čime se omogućava brzo prebacivanje podataka iz barkod sustava u RFID sustav i
- nabavu triju uređaja za samozaduživanje i samorazduživanje te jednog knjigomata, koji korisnicima omogućava povrat građe 24/7.

Prema Machali (2018), uspješna implementacija novih tehnologija u knjižnicama ovisi o pripremljenosti osoblja, kvaliteti edukacije te tehničkim mogućnostima integracije s postojećim sustavima.

Slika 6. RFID čitač (Foto arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

Uvođenje RFID sustava omogućilo je značajno ubrzanje procesa rada. Prema istraživanju provedenom u Turku City Library, RFID omogućava istodobno očitavanje velikog broja jedinica knjižnične građe, što je znatno povećalo učinkovitost i smanjilo vrijeme potrebno za obavljanje knjižničnih usluga (Dai Yu 2011). Implementacijom RFID tehnologije, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci pridružila se globalnom trendu modernizacije knjižnica, omogućavajući bržu i precizniju obradu građe, samostalno zaduživanje i razduživanje, povećanu sigurnost knjižničnog fonda, učinkovitiju reviziju fonda, dugoročno smanjenje operativnih troškova. Usporedba s primjerima implementacije RFID-a u svjetskim knjižnicama, poput Turku City Library, pokazuje da ova tehnologija povećava zadovoljstvo korisnika i poboljšava radne procese knjižnice (Dai Yu 2011). Porast broja korisnika Knjižnice u 2024. godini dodatno potvrđuje uspješnost provedenih promjena, pri čemu se RFID pokazao kao ključan alat u unapređenju knjižničnog poslovanja.

4.1 Izvanredna revizija knjižničnog fonda

S obzirom na obvezu provođenja redovitih revizija svakih deset godina, a zbog preseljenja u novu zgradu, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci provela je izvanrednu reviziju knjižničnog fonda u razdoblju od 2. travnja do 27. kolovoza 2024. godine. Na početku revizije knjižnični fond brojio je 161.308 jedinica građe, dok je nakon revizijskog otpisa završno stanje iznosilo 152.571 jedinicu građe. Otpisano je 8.737 jedinica knjižnične građe na temelju kriterija dotrajalosti, neaktualnosti sadržaja i dupliciranosti. Revizija je provedena uz korištenje RFID sustava, što je omogućilo brže i točnije skeniranje fonda. Osim barkod čitača, korišteni su tableti i pametni telefoni (Slika 7.) s aplikacijom ZaKi Klik, koja je u tom trenutku bila u testnoj fazi. Slično rješenje primijenjeno je i u finskim knjižnicama, gdje je RFID tehnologija omogućila povećanje točnosti revizije i brže upravljanje fondom (Dai Yu 2011). Jedan od ključnih benefita RFID tehnologije u kontekstu revizije knjižničnog fonda jest mogućnost simultanog skeniranja više jedinica građe, čime se znatno skraćuje vrijeme potrebno za provjeru cjelokupnog fonda (Dai Yu 2011).

Slika 7. Revizija knjižničnog fonda (Foto Arhiva Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci)

5. Zaključak

Konverzija knjižničnog sustava i reorganizacija knjižničnog fonda u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci predstavljali su složen, ali nužan proces modernizacije i prilagodbe suvremenim potrebama korisnika. Prijelaz s CROLIST-a na ZaKi omogućio je detaljniju klasifikaciju i reorganizaciju građe, čime su poboljšane mogućnosti pretraživanja, dostupnost informacija i kvaliteta knjižničnih usluga. Implementacija novih signaturnih oznaka i kategorizacija stručne literature pridonijeli su većoj preglednosti fonda, dok su promjene u označavanju književnosti omogućile precizniju identifikaciju izvornog jezika. Dodatni iskorak u modernizaciji Knjižnice ostvario se implementacijom RFID tehnologije, koja je optimizirala procese zaduživanja i razduživanja građe, unaprijedila sigurnost fonda i omogućila učinkovitiju reviziju. Uvođenje novih odjela, Multimedijalnog odjela i Odjela za mlade, dodatno je obogatilo ponudu knjižničnih usluga, prilagođavajući ih različitim skupinama korisnika i suvremenim tehnološkim trendovima. Proces konverzije knjižničnog sustava nije bio bez izazova, posebice u pogledu reklasifikacije velikog broja jedinica građe te rješavanja problema „sivih“ kataložnih zapisa. No iskustva stečena tijekom ove transformacije mogu poslužiti kao vrijedan model drugim knjižnicama koje planiraju prijelaz na novi knjižnični sustav ili sustavnu reorganizaciju fonda. Studije slučaja, poput ove, igraju ključnu ulogu u razumijevanju složenih procesa primjene novih tehnologija i reorganizacije knjižničnog poslovanja, što potvrđuju i prethodne analize primjene integriranih knjižničnih sustava. (Machala 2018) Zaključno, provedene promjene nisu samo unaprijedile knjižnične procese, već su osnažile poziciju Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci kao suvremenog informacijskog, obrazovnog i kulturnog središta zajednice. Rastući broj korisnika potvrđuje da su uloženi naponi rezultirali povećanom dostupnošću i kvalitetom usluga, osiguravajući Knjižnici važnu ulogu u digitalnom dobu.

Literatura

Aparac-Jelušić, Tatjana i Sanjica Faletar Tanacković. 2020. *Knjižnična arhitektura: prostor, kultura, identitet*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Blažeković, Ivana. 2024. „Obrada igračaka i društvenih igara na Dječjem odjelu Narodne knjižnice 'Petar Preradović' u računalnom programu Metelwin.“ *Bjelovarski učitelj* XXIX (1–3): 193–200.

Čendo Metzinger, Tamara i Marko Toth. 2020. *Metodologija istraživačkog rada za stručne studije*. Velika Gorica: Veleučilište Velika Gorica.

Dai Yu. 2011. *Implementation of RFID Technology in Library Systems: Case Study: Turku City Library*. Lahti University of Applied Sciences.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci. 2025. „O knjižnici.“ Pristupljeno 10. 2. 2025.

<https://gkvk.hr/o-knjiznici-2/>.

Gutić Martinčić, Sanja. 2021. *Upravljanje organizacijskim promjenama*. Osijek: Studio HS internet.

Machala, Dijana. 2018. „Analiza korištenja i prihvatanja integriranog knjižničkog sustava Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te visokoškolskih i znanstvenih knjižnica Republike Hrvatske.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, no. 1: 435–467.

Marin, Anita i Sonja Pigac. 2019. „Zadaci ključnih knjižničara u modulu katalogizacije integriranog knjižničkog sustava Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i visokoškolskih i znanstvenih knjižnica.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 62, no. 1: 363–382.

Miočić, Ivana. 2018. „Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače?“

Ljetopis socijalnog rada 25, 175-194. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i2.209>

Pezer, Emilija, ur. 2010. *Vinkovačka knjižnica iz pera i duše: Knjiga sjećanja*. Vinkovci: Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci.

Sabolović-Krajina, Dijana. 2015. „Inovativnost u knjižnicama – primjer prakse Knjižnice i čitaonice 'Fran Galović' Koprivnica.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58 (1/2): 305–319.